

Het
RODE
GERUCHT

door Jan Mens

Uitgave Sociaal-Democratische ArbeidersPartij
Tesselschadestraat 31 Amsterdam - West

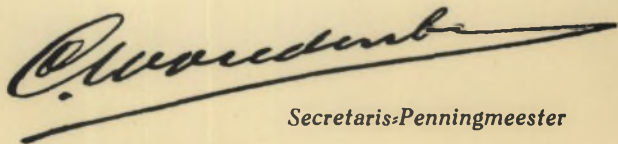
Het RODE gerucht

door Jan Mens

Het verhaal in dit boekje — geschreven door een socialistisch proletariër voor zijn kameraden, de colporteurs van „Vrijheid, Arbeid, Brood” — is door het Partijbestuur opgedragen aan hen, die het colportagewerk met „V.A.B.” met zo grote volharding hebben verricht.

Het Partijbestuur laat dit boekje, als blijk van grote erkentelijkheid, uitreiken aan al de vrouwen en mannen, die als trouwe propagandisten voor de Sociaal-Democratie, week in week uit, regen en wind, sneeuw en hagel trotserende, er op uit zijn getrokken.

Voor het Partijbestuur:

Secretaris-Penningmeester

Augustus 1939.

Ala, we gaan verhuizen! Jaapke Petrolie gaat verhuizen. De meisjes zijn uitgelaten vrolijk en Rikkert loopt de godganse dag te blêrren van de leut. „Wanneer gaan we, Vader?” Jaapke heeft rooie wangen van opgewondenheid en Moeke — Moeke heeft het toch zò druk! Ze pakt de kopjes en de bordjes in krantenpapier en laat van verbouwereerdheid de glazen ballon van de lamp in scherven kletteren! „Scherven betekent geluk!” zegt Jaapke, maar hij vindt 't toch jammer van de ballon. . . . Ja, 't is ook wat, zo'n verhuizing, daar komt wat bij kijken aler je goed en wel op stee bent. Vanaf dat Jaapke en Moeke getrouwd zijn, en 'n dikke vijftien jaar geleden arm en nakend bij mekaar in dat huisje op 't veen waren getrokken, is Moeke er bijkans nooit vandaan geweest. Och, hoe gaat dat: daar komen de kinderen, daar komen de zorgen. En Moeke is van d'r zelf niet zo uithuizig. Ja, ja — een mens went an z'n bedoening, al staat 't een beetje scheef en schots. Vijftien jaar achtereen heeft Moeke gemopperd over de achterdeur die niet sluiten wou, al duwde je er nóg zo tegen; en vijftien jaar lang heeft boer Emmenes beloofd, dat'ie den timmerman zou sturen, om de boel recht te zetten. Maar wiè er kwam: géén timmerman! En dan op de zolder, waar de kinders sliepen, nou, daar was 't óók niet pluis. Bij regen lekte 't: tik! tik! door de gaten in het dak, en 's winters kon je er zò maar de sneeuw van de dekens scheppen! En koud dat 't er was: menselief, bar! Verhuizen! had Jaapke gezegd, elke winter weeran: verhuizen! Ala, verhuizen!

Nou gingen ze. Jaapke heeft een huisje gehuurd in 't dorp naastan de kerk. De kerk met de vierkante toren waarachter het pietepouterige kerkhofje dommelt. 'n Aardig huisje is 't om zo te zien, een net huisje, jawel.

Met een opkamertje waar de zon in priemelt; met een achterhuis, waar Moeke de pot over het vuur kan hangen; met 'n gangetje waar twee bedsteden zijn, bedsteden voor de meisjes; met een schuurtje voor de petrolierommel van Jaapke, en waar meteen Does kan slapen.

En een trapje op: daar hebben we de zolder. Een grote zolder, een zolder met 'n zwaar gebint en 'n venstertje. Daar kunnen de turven bewaard blijven, daar kunnen de lege vogelkooikes bewaard blijven, daar kan Rikkert slapen.

Ah! een prachthuisje is 't; netjes in de verf en luiken voor de ramen. Ouwe Miet van Driest heeft er haar leven lang in gewoond, zolang, tot de naaste buurlui haar wegdroegen naar het kerkhofje. En toen heeft Jaapke 't gehoord, Jaapke Petrolie, die elke morgen met z'n hondenkarretje den boer opgaat om olie te venten. Maar die verhuizing, die verhuizing! Als je vijftien jaar op één plek gezeten hebt, en je begint de boel op te breken: menslief, dan begrijp je niet wàar al die rommel vandaan komt! Jaapke duwt z'n wagentje heen en weer, heen en weer — van 't veen naar 't dorp — van 't dorp naar 't veen. Hup Does! Je krijgt een nieuwe woning, jongen! Een lekker droog plekje in de schuur, naast de petroliebussen, da's goed voor je ouwe karkas! Moeke en Jaapke dragen het penantje naar buiten, 't penantje met één losse poot. Vijftien jaar geleden heeft Jaapke die al willen lijmen met een stukje kastenmakerslijm: nou is die poot nòg los.... En Rikkert, Rikkert staat er bij en hij houdt 't kastje stevig vast, anders kiept 't nog voor de wereld òòk. En dat zou zonde zijn, want het is nog een erfstuk van Moeke's petemoei.

Zo, nu ligt alles op 't wagentje, Jaapke zweet er van. Hij veegt z'n kop droog met de mouw van z'n petroleusjasje. Er loopt een zwarte sliert over z'n wang, maar Jaapke trekt zich daar niks van aan. Ala! Verhuizen gaat-ie, hij heeft lang genoeg op één plekje gezeten: vijftien jaar — waar blijft de tijd. De meisjes springen rondom de kar en Rikkert trekt 'n scheve snuit, zo hard blêrt-ie van de leut. Jaapke duwt en Rikkert duwt en Does, die trouwe lobbies, die doet toch zo zijn best! Hij is een hond, maar 't spreken ontbreekt 'm, zò wijs dat 't beest kijken kan.

Ja, dat huis van ouwe Miet is toch wel groot, héél wat groter dan op 't veen is 't er. Zò groot, dat Moekes spulletjes bijkans verdrinken in de ruime opkamer. Ach ja — Jaapke zal er nog wel es een paar stoeltjes bijkopen als de petroleuszaken érg goed gaan; wanneer dat is, nou, dat weet Jaapke óók niet. . . . Een mens moet zich maar gelukkig voelen bij dat, wat-ie heeft. En heden — 'n stoeltje meer of minder, dat maakt toch niet zo véél uit: je kan er toch maar op één tegelijk je gatje laten vallen?

Ja, ouwe Miet — diè had een bende meubels! Van die zware eiken kasten met opgelegde sloten. En stoelen uit Hindelopen, met van die gedraaide spijltjes en knopjes. En 'n ovale insteektafel van dat gladde mahagonie. En 'n antieke theestof met 'n glimmende ketel. En 'n echte kamferkist uit de Oost, 'n kist met alderhand vreemd spul erop gesneden: slangen en vogels en vissen. In die kist bewaarde ouwe Miet 'r geld, zeien de mensen. Als 't tenminste wààr is, want de mensen zeggen zo veel! De gehele inventaris was op een boel-dag verkocht, en de famielje had er vast een aardig duitje voor gekregen.

Ach ja, die ouwe Miet van Driest.... 'n Best wijfke, alleen wat eenzelvig. 'n Vreemde zette er geen voet in huis, en haar famielje liep de drempel ook niet plat. En hoe gaat 't met zo een mens, die d'r hebben en houen niet aan de grote klok hangt? Daar wordt over gekletst. Wat er al niet verzonnen wordt om maar asjeblijft te kunnen kwebbelen! En 't is nooit veel moois, die achterklap, 't neemt om zo te zeggen iemand de kroon van 't hoofd.

Als de dorpswijfkes mekaar ontmoetten op de naai-krans, dan wier daar ouwe Miet over de hekel gehaald, niet zo zuinig. Vooral die dikke schommel van bakker Bolhoven, die kon er wat mee! Als een wekkerklok, als een ratel! „Ouwe Miet, nou — die moet héél wat op 'r geweten hebben!” Had ze zèlf niet met 'r eigen ogen gezien, dat Miet verleden winter curasouse mangelen aan de vogels voerde? Welk zinnig mens deed zo iets? En had Jauke, de melkboer, had die niet verteld dat^zie iedere ochtend 'n fleske room bij Miet brengen moest? En had^zie daar niet bij verteld, dat die kostelijke room niet voor Miet zèlf, maar voor dat mirakel van een kater van haar was? Wie heeft 't ooit op de viool horen spelen: een kater z'n pens vet te voeren met room!

En dan knikten ze allemaal en dan dronken ze een slokje anijsmelk en dan tikkerden de breinaalden en dan groeiden de kousen en borstrokken weer 'n endje. Maar vrouw Langerijs, die 't van de zomer van de dood had opgehaald, zó slecht had ze gelegen, die wist òòk wat. Die kwam met die geschiedenis voor de dag van Sjaan, den orgeldraaier, die daar in zo'n schuit woont aan 't Achterom. Nou Miet hè, die heeft aan de kinde-
ren van Sjaan zò maar 'n paar mooie witte klompkes geschonken. En ja — toen heeft ze Sjaan, die nergens

toe deugt dan om aan de slinger van z'n jammerkastje te draaien, toen heeft ze hem, toen hij haar als dank voor de klompkes op een stukje muziek kwam onthalen, zò maar een echte, zilveren gulden in de hand gestopt. . En vrouw Sokkel, diè wist wat moois! Haar Teun was es op een avond langs 'r huis gekomen. En toen had-ie opeens alsmaar: klik! klik! gehoord! Op z'n tenen was-ie tot onder het raam geslopen, gluurde door een kiertje van het gordijn. . . . En wat denkt u? Daar zat ouwe Miet bij haar kamferkist! Wat ze dee? Geld tellen! Geld, mens — guldens en rijksdaalders en gouwe tientjes. . . .

Ja, zo was er over ouwe Miet van Driest geroddeld. Bij haar leven. En toen ze goed en wel met haar tien teentjes omhoog onder de groene zoden lag, toèn kwamen de verhalen eerst goed los! En 't wier al erger en erger: op 't laatst wist de dikke bakkersvrouw te vertellen, dat ouwe Miet rechtstreeks met Joosje Pek, den duivel met hoorntjes en bokspoten, in verbinding had gestaan! En dat die dikke kater, die lelijke zwarte dief, dat die 's nachts met z'n roombuik over 't kerkhof sloop, 't kerkhof waar Miet begraven lag. Dat mirakel was natuurlijk geen gewone kater, nee — dat was Miets kwaje geweten. . . .

Is 't daarom verwonderlijk, dat de liefhebbers naar het aardige huisje naast de kerk een beetje huiverig geworden waren? 'n Mens is maar 'n mens, nietwaar? Waarom zal je in een huis gaan kruipen, dat niet helegaar pluis is? 't Kon er wel spoken, verdikme!

En zó kon Jaapke Petrolie dat bedoeninkje goedkoop krijgen. Jaapke is niet bang voor spoken en dergelijke ouewijvenpraat, Jaapke heeft zo z'n eigen gedachten. „Waarom zal 'k bang zijn”, zei-ie, toen z'n klanten

hem vroegen of 't wáár was, dat hij in dat huisje van Miet trekken ging, „waarom zal 'k nou bang zijn? 'k Heb nog nooit iemand voor maar één halfje tekort gedaan!” Nee, Jaapke is niet bang, Jaapke heeft glad maling aan al die kletserijen. En toen de erven van Miet het huisje al lager en lager prijsden, toen heeft-ie toegeslagen. Twee gulden moet hij betalen, da's een kwartje méér dan op 't veen. Maar daarvoor heeft-ie dan ook een huis, dat klinkt als de trouwklok van de kerk! Ziezo, de boel is gelukkig over. Moeke heeft de vloer geboend met soda en groene zeep. Lekker fris ruikt dat! En de meisjes hebben 't staande houtwerk gelapt, maar smerig was 't niet. Ouwe Miet was toch een zindelijk wijfke, die hield de boel wel proper. Schoon dat alles nog was: je kon er wel van eten, zó schoon! En Jaapke, — och, hoe is een mens — Jaapke heeft met een klein lampje voorzichtig in de kelder geneusd. Nietwaar: 't kón soms wezen, dat ouwe Miet daar 't een of ander verstopt had, ja, ouwe mensen hebben wel meer van die vreemde streken, da's bekend. Maar hoe of Jaapke ook in hoeken en gaten loerde: er bleek in totaal niks te vinden. En Jaapke voelt niet eens spijt, waarom ook. Hij helpt Moeke de mat uitrollen, want de vloer is al droog. En voor de deur daar komt een nieuw, rood gestreept lopertje, da's de eerste inkijk. Jaapke timmert een roestige spijker in de muur, hangt 't antieke Zaandammertje tussen de ramen. Wat een goed klokje is dat: 't is op de wagen gewoon blijven doorlopen, 't is levend uit het oude huis gekomen, 't tikt haar eendere tik als op het veen. 't Penantkastje staat in 't midden van de wand, en de paarlmoeren schelpen vangen een handjevol zon. Leuke dingen zijn dat, die schelpen: als Jaapke die tegen z'n oor drukt,

kan:ie de zee daarin horen ruisen. En naast de schelpen legt Jaapke z'n boeken, acht heeft:ie er, en hij legt ze als een trappetje boven elkaar. Ja, Jaapke wil nog wel es een boekje lezen, waarom niet: je ziet immers niks anders dan je kleine wereldje van iedere dag, en daar:in is een mens gauw uitgekeken. Ja, dan kan zo'n boekje je wel es wat vertellen van wat er also in die grote wereld te koop is. Och heden: als Jaapke nou es 'n klein erfenisje zou krijgen, ja, dan zou:ie er nog wel wat boekjes bijkopen, want acht van die dingen is niet zo veel. Maar Jaapke zal wel nooit een erfenis krijgen, en dat kan 'm niet schelen ook. Acht boeken heeft:ie, en volgend jaar als 't even kan, dan neemt:ie wéér zo'n abonnement op de Arbo. Want je mag van het Volks:blad zeggen wat je wil: de mannen van die krant zorgen wel dat een mens voor een paar centen goeie boeken in z'n huis krijgt.

Ja, Jaapke is gek met z'n boekjes, want Jaapke is zo'n beetje een snuffelaar. Een, die zo onverwacht uit de hoek kan komen met een of andere opmerking. Was daar laatst op 't veen niet zo'n stadse meneer geweest, een van de assurantie of zo. Had aan Jaapke dit gevraagd en dàt gevraagd, en op 't letst had Jaapke hem z'n schelpen en z'n boeken laten zien. „Wat hóór je daar nou in?” had die stadsjonker gevraagd, toen Jaapke zo'n schelp aan z'n oor hield. „De zee”, zei Jaapke. „Zo”, zei die vent weer, en opeens hield hij Jaapke een boek tegen het oor. „Wat hoor je nou?”

En Jaapke? Hij had het boek een tijdlang tegen zijne kop gehouden. „Wat hoor je?” herhaalde de meneer. En opeens riep Jaapke: „Stil toch, in dit boek hoor 'k het hart kloppen van 'n edelen mens!”

Jaapke timmert hièr 'n spijkertje en dáár 'n spijkertje,

en hij timmert zich warempel nog op z'n duim óók! „Ala! Da's dernaast”, zegt Jaapke met 't bloedende duimelotje in z'n mond, zodat ze allemaal lachen van de pret. Jaapke hangt de kalender aan de wand, en 't spiegeltje dernaast, een oud spiegeltje is 't en 't weer zit er 'n beetje in. „Beter in de spiegel dan in mij”, zegt Jaapke altijd. En aan gene kant van de spiegel slaat-ie nóg 'n spijkertje: dat is voor dat mooie schild wat-ie met de kolportaasje verdiend heeft. En of Jaapke trots is op dat schild! Hij poetst 't elke week op met een droge doek, en glimmen dat 't doet: als 'n ekkeltje! Want Jaapke heeft bij z'n petroliewijk nog een andere wijk, een kolportaasjewijk. Iedere Zaterdag heeft-ie zo'n twintig nummers van *Vrijheid, Arbeid, Brood* in z'n kar, en 't moet al raar lopen wil-ie die niet kwijt-raken. Want Jaapke is een arme kerel, en die begrijpt meestal zo vanzelf wat 'n ander arm mens van node heeft.

Ziezo — alles is op z'n plaats. De petrolielamp bungelt aan de vergulde ketting, en er ligt een nieuwe ballon op van wel zeven stuivers; Rikkert heeft 'm gehaald, en dat was me een karwei. Moeke staat met haar hoofd schuin naar de dingen aan de wand te kijken, Moeke kan geen schevigheid velen, dan wordt ze er gewoon naar toe getrókken om de boel recht te hangen. Rikkert mag ook een spijkertje slaan voor z'n schoolfoto, hij geeft hier een tikje en daar een tikje, tot Jaapke hem de hamer afneemt. Want 'n kind weet niet van op-houden, en straks slaat-ie nog 'n ruit aan diggels, en dan is 't: „ik kon er niks an doen. . . .”

Moeke heeft in het achterhuis de pot klaar: ala! karne-melksebrij! Karnemelksebrij met een extra klodder stroop! En dan ieder nog 'n paar sneden roggebrood,

om alle gaatjes dicht te maken. Rikkert probeert zijn naam te schrijven, maar sakkerju! de ophaal van de R wordt zó dik, dat-ie wel de dikke schommel van Bolhoven lijkt!

Ja, ja: Rikkert heeft óók een vogelke horen piepen! Toen-ie vanmiddag bij vrouw Bolhoven een achtpondertje en twee witte stoetjes haalde, had de bakkersvrouw hem wat argwanend aangekeken. „Zo zo.... dus je vader gaat in dat ouwe huis van Miet van Driest wonen, jongske?”

„Jawel, vrouw Bolhoven.”

„En is jouw vader niet bang, jongske, is-ie voor geen sikkepit niet bang?”

„Waarvoor, vrouw Bolhoven?”

„Nou, de mensen zeggen toch, dat 't daar niet helegaar pluis moet zijn, jongske....”

„Wat is er dan niet pluis, vrouw Bolhoven?”

„Da' weet ik niet, jongske.... ze zeggen — och, de mensen zeggen zo veel hè.... Twee witte stoetjes, zee je, is 't niet?”

„Jawel, vrouw Bolhoven, twee witte en een rogge met 'n zachte korst.... Maar wat zeggen de mensen dan, vrouw Bolhoven?”

„Och niks, jongske, niks hoor! Hier, hier heb je 'n pijp sabbelhout, da's best voor de tanden en kiezen.... En vertel es, jongske: wat moet vader nou voor dat huis betalen?”

„Dat weet 'k niet, vrouw Bolhoven — 't zal wel een schep geld wezen, zo'n groot huis.... Enne, da's waar ook: moet vrouw Bolhoven morgen weer petrolie hebben?”

Abah! Vrouw Bolhoven is ook niet nieuwsgierig! Ja, Rikkert zal zo stom wezen om haar an d'r neus te

hangen, wàt vader in 't nieuwe huis moet verwonen! En dan te durven zeggen, dat 't niet helemaal pluis is! Wat zou d'r nou niet pluis kunnen wezen? 't Is toch zeker een prachthuis, 'n echt deftig huis, 'n huis zoals er geen tien in 't hele dorp staan!

Rikkert slurpt zijn brij, Rikkert verslindt de twee vingerdikke sneden roggebrood van het achtpondertje, Rikkert pikt met een natte vinger de kruimels van 't tafelzeiltje. O, als Moeke nou zou vragen: „Rikkie, lust je nòg een plak?” dan zou^{ie} vást geen nee zeggen! Maar Moeke vraagt niks, dan kon ze wel an de gang blijven. . . . „Er worden géén eters geboren, maar wel gemaakt”, zegt Moeke altijd. En wat Moeke zegt, dat is vanzelf altijd waar!

's Avonds, als de zon lijk een dikke bloedkoraal achter de wijde velden wegglijdt, wandelt de famielje Petrolie om het nieuwe nest. Och, wat is 't helemaal: vier stenen muurtjes met een dakje, een dakje van bruin-rood verweerde pannen, waarop een late spreekw zo^omaar een beetje zit te kwetteren. . . . En daarover valt de goede avondzon.

Moeke is stil nu. Ze heeft 't in haar rug van 't sjouwen en slepen, want zo'n verhuizing gaat een mens niet in de kleren zitten. Maar waarom is ze zo stil? Ze denkt aan het verlaten, scheve huisje op 't veen. 't Dak lekt, en de deur hangt scheef in 't kozijn — die duivelse deur toch. . . . Maar Rikkert is daar geboren en de meisjes: Hendrika en Lubbertje. . . . En klein Jaapke, die ze niet mocht houden, Jaapke, die zes maanden geworden is. . . . Ja — dáár is ons Moeke wel wat stil van. Ach, ze weet wel: 't ging daar niet langer, de kinderen schoten er een boel bij in, en een moeder moet toch haar best doen, wat leut door 't leven van 'r kroost

te strooien. Maar toch — onbewust sluimert in haar het verlangen, het verlangen naar het oude nest....

En Jaapke? 't Lijkt wel of de Moeke's gedachten kan raaien; hij pakt haar arm opeens. „Nou hebben we 'n stevig huis, Moeke”, zegt de, en warempel: 't is of daar in Jaapkes keel een scherfje zit! Moeke knikt. „Ja”, zegt ze, „ja. En nou liggen Rikkie en de meisjes lekker droog”, zegt ze nog, en veegt een sliertje haar voor 'r ogen weg.

Even nog gaan ze met z'n allen in 't schuurtje kijken. Daar waakt Does bij de petroliebussen. Ha! Laat er es iemand 't hart hebben hier binnen te sluipen, Does zal 'm! Does, goeie Does — waak jij maar over baas Jaapkes handeltje!

Binnen brandt de lamp; Moeke heeft de pit gelijk geknipt en net zo lang gefruitseld, tot er niet één piek meer uit de brander floepte. En die nieuwe ballon, wat schijnt die prachtig door, 't lijkt haast een lampion, zo mooi. Rikkert knijpt z'n ooglidjes tot héél smalle spleetjes: nou is 't precies of er allegaar lichtstraaltjes uit de lamp schieten....

„Zit je te dromen, Rikkie?” vraagt Moeke ineens. „'k Zou d'r maar onderschieten, jong!” Ja, Rikkert heeft slaap, hij kan temet z'n ogen niet open houden. Maar hij wil nog wel wat vragen, Rikkert, want daar valt 'm zo plotseling in, van wat vrouw Bolhoven vanmiddag zei. „Of je morgen weer olie brengt bij de bakker”, zegt de tot z'n vader. „Ja”, zegt Jaapke, „da's goeie”. Rikkert hangt zo'n beetje tegen de tafel. „Enne, vrouw Bolhoven zee, dat 't hier niet helemaal pluis is zee ze, is dat zo, vader?”

Jaapkes pijp valt 'm bijna tussen de tanden weg. „Vrouw Bolhoven moet d'r eige es laten overbakken,

misschien komt 'r snavel dan op de goeie plek te zitten!" zegt-ie. Rikkert moet daar om lachen! „En ja — ze wou óók weten, vader, wat je hier moet verwonen, maar dat weet 'k zèlf niet....”

„Kinders mogen alles eten, maar niet alles weten”, zegt Moeke. „Vooruit Rikkie, naar kooi jongen!” Hè, hè, wat heeft-ie een slaap! De meisjes liggen al in de bedstee in 't portaalje, als koningskinderen liggen ze, en de deuren mogen nog even open blijven. Da's zo gezellig. Moeke gaat met het kleine lampje de zoldertrap omhoog, Rikkert er achteraan. Hè, groot is die zolder zo bij donker, je kan bijkans niet zien waar hij ophoudt! En dat kleine lampje lijkt wel een glimwormpje, of het stille lichtje van kabouters, het lichtje waarbij ze hun puntschoenen zitten te verzolen.... En wat een schaduwen kruipen daar over het dakgebint! Als Moeke asem het vlammetje scheef trekt, dan begint 't te leven daarboven: hu! 't zijn net van die grijpende vingers!

Rikkert trekt z'n bloes over z'n kop, laat de boks glijden en kruipt onder de dekens. Hè, wat lekker! Moeke duwt het dek nog wat in z'n rug, en dan ineens: daar geeft ze hem een zoen! Nou dan toch! Hoe krijgt ze 't in haar hoofd, om 'n jongen van bijna elf een smok te geven? 't Is maar goed, dat geen van de meisjes dat gezien heeft!

„Lig je goed, Rikkie?” fluistert Moeke's stem aan zijn oor. „Ja Moeke, lekker hoor!” — „Ben je blij, dat we van 't veen weg zijn?” — „Nou, reuze blij, Moeke! Is Moeke óók zo blij?”

Natuurlijk is Moeke blij. Maar op een andere manier dan Rikkert: Moeke is blij, omdat de kinderen blij zijn. En zo is Jaapke weer blij, omdat Moeke èn de kinderen

blij zijn. . . . De kinderen, de kinderen — dat is 't spelletje waar alles om draait. En die Rikkert daar, die jongen, die blijkt er iets van te snappen. Hij pakt Moeke's hoofd tussen zijn jongenshanden, hij trekt haar hoofd dicht bij z'n mond. „Me zullen hier samen 'n heleboel leut 'ebben, Moeke”, zegt-ie een beetje grotemanachtig. „Volgend jaar kom 'k van school — ala! dan zul je es wat zien!”

„Net Jaapke”, denkt Moeke. „Ala! Ala! da's krek Jaapke. . . .” Och, wat worden de kinders al groot.

En dan ligt Rikkert alleen. Moeke heeft 't lampje meegenomen en de maan schildert een baantje licht op de plankenvloer. Hij ligt op zijn rug in het knisterende stro en kijkt naar het openstaande venstertje. Een vierkantje licht, een sluisje licht. En dan de maanstreep op de planken.

Rikkert ligt en luistert. Hè, wat 'n vreemde geluiden kan je hier horen! Sssjt! Sssjt! Sssjt! Da's de spoor! Die kon-ie op 't veen óók horen, maar lang niet zo duidelijk. Hoor: daar blaft een hond, en daar nóg een. Straks begint Does óók nog. En wat is dat voor 'n geluid, zijn dat kikkers? Nee, 't benne eenden, hoor maar: ze dabberen door de sloot. . . .

Nu begint opeens de torenklok te brommen; Rikkert telt de slagen mee, die brons en zwaar over de avondstille velden gaan. Tien uur, da's laat verdikkie. Benee slaat de Zaandammer, het gewicht zakt ratelend aan de ketting. Krek gelijk loopt die ouwe klok toch. . . .

In het achterhuis kraakt Moeke de koffiebonen door het molentje, ze zal nog een klein potje zetten, dat hebben ze wel verdiend vandaag. Jaapke drinkt 'n kopje, Moeke drinkt 'n kopje en dan gaan ze naar kooi. Moeke heeft de beddetijk gevuld met verse haverdoppen, dat ligt

zo zacht en dat ruikt zo fris en 't is gezond óók.
„Genacht”, zegt Jaapke; „genacht”, zegt Moeke; da's al.
Twee mensjes liggen bij elkaar in de smalle bedstee, als
lepeltjes in een doosje liggen ze. Jaapke slaapt en weet
van toeten noch blazen, maar Moeke, Moeke kan de
slaap niet zo gauw vatten. Ze luistert naar de wind, die
door de populieren strijkt, een beetje zwaarmoedig is
dat. Ze luistert naar de wind die met de pannen praat,
die wind wil natuurlijk weten wie daar nu onder huist.
Die wind, die goeie wind, die stuurt z'n breje asem tot
over het veen, tot over het ouwe huisje dat daar nu
staat verloren in de eenzaamheid. Moekes gedachten
spinnen een teer web van herinnering, een zilveren web,
ongrijpbaar als manestrallen, als het geluk van gisteren,
als een lieve gedachte. . . .

Jaapke duwt achter zijn petroleumkarretje en daar-
onder gaat Does. Does trekt en Jaapke duwt, samen
gaan ze uit en samen komen ze weerom. Jaapke trekt
over het veen, waar zijn ouwe gedoente staat: toch wel
'n armzalig huisje, zo zonder een mens d'r in. En scheef
dat 't staat: gadverdakkie wat scheef! Daar zal boer
Emmenes moeite mee hebben, om 't weer an de man te
brengen.

Over het veen gaat Jaapke, het armetierige veen met
de kaduke daglonershuisjes: 'n klein krotje met 'n
schuurtje en een varkenskot erachter. En een lapje
schrale grond met wat gemoes: wat aarpels en wat
groente voor de inmaak. Want 't zijn maar arme luidjes
die daar hokken, en daar wordt niet zoveel eis aan het
leven gesteld. En dan: 't veen ligt wel een driekwart uur
weg van het dorp — wat 't oog niet ziet, dat deert 't
hart niet.

Maar Jaapke, Jaapke ziet 't wel. En nou hij in een hecht doortimmerd huisje woont, nou ziet hij eerst recht wat ze hier tekort komen. En wat is 't bijmekaar, dat een mens nodig heeft: 'n huisje, wat warmte, een klein glimpje geluk. Een vrouw bij de tafel, een kind in de wieg, 't zelfverdiende avondmaal. Ja, Jaapke loopt daar dikwijls over te prakkiseren, vooral de laatste tijd. En 't wil maar niet uit zijn gedacht: 't most toch mogelijk wezen iederen mens een goeie woonst te maken! Want daar heeft een elk toch recht op, een mens is niet gelijk een varken.

En op kost heeft men óók recht, op stevige kost, da's zuiver. „Geniet van de aarde mitsgaders hare volheid” staat in de Schrift, en dat is er maar niet voor de leut ingezet, daar heeft 't Opperwezen een bedoeling mee gehad. En daar mankeert 't nogal wat an, aan die volheid, hier op 't veen. En over dat genieten moet ge maar niet te veel praten: dat is een borrel hier, een borrel daar, en een hok vol jongen. Maar van die volheid, waarover de Schrift 't heeft, daar weten ze hier geen klap van af.

O ja — de boeren aan gene kant, die op de goeie grond wonen, die steken hun rijkdom niet onder stoelen en banken. Die roken zwarte sigaren en hunne wijven steken zwaar in 't goud. Die zitten op de beste plaatsen rond de preekstoel, die menen hun plekje in de hemel al besproken te hebben. „Geniet van de aarde en haar volheid”, zeggen die rijke boeren ook. Maar dat is geen genieten, dat is zwelgen in overdaad. . . .

Ja, zo peinst Jaapke Petrolie achter z'n wagentje, en hij ziet een hoop wat *ie anders* zou willen. Alleen de arbeiders daar, die zien dat niet; die werken maar van de vroege morgen tot de late avond en vragen niet waarom.

En Jaapke, heeft hij er goed beschouwd wat mee te maken? Nee, dat heeft hij niet. O ja — misschien zouden de achterstallige oliecenten, die hij van deze en gene nog tegoed heeft, misschien zouden die dan loskomen, maar dat is 't 'm niet! Jaapke peinst ergens anders over: hij denkt zo bij z'n eigen, dat 't toch wel wat raar verdeeld is in de wereld: de een niks, de ander alles. Zie, dat kan nooit goed zijn, daar mankeert iets aan. Jawel. Een ieder mens heeft zo z'n zorgen, en da's maar goed ook; maar 't mag toch niet zó zijn, dat een arbeider niet veel meer is dan een ploegpaard.

Kijk, dáárover peinst Jaapke. En daarom heeft-ie die krantjes in z'n wagen. De krantjes waarin te lezen valt dat een mens recht heeft op zo'n paar zaken als vrijheid en arbeid en brood. Want er wonen vrij wat arbeiders hier op 't veen, waarvoor geen werk meer is bij den boer. Die zijn tewerk gesteld bij de ontginning, en die komen eenmaal in de halve maand een dag naar huis. En hóe Jaapke peinst: hij kan zoiets niet goed vinden, want een man behoort thuis, bij zijn vrouw, bij zijn kinders. En waarom kan daar geen werk zijn buiten de ontginning om, werk in vrijheid verricht geeft zegen. Ja, dat is allemaal wel heel moeilijk te vatten voor menigeen daar op het veen. Maar een mens die het goeie wil, die heeft niet zoveel praats van node, geleerde praats zogezegd. Jaapke zegt zijn zegje tegen de mannen, Jaapke maakt een grapje tegen de vrouwen en Jaapke verkoopt zo hier en daar 'n krantje. En z'n petrolie vanzelf.

Als een klein mekaniem poppetje gaat Jaapke daar over het wijde veen en de zon brandt hem genadeloos op zijn kop. Een pauwblauwe lucht staat strak tegen de hemel gespannen, een grote lap blauw, zonder maar één

wolkje. En daarvan in 't midden daar staat de zon, en die brandt maar, die brandt maar, zodat de wegjes zanderig-mul drogen en de hette uit de grond warrelt. Does hangt de tong uit de bek, een droog stuk vlees gelijk, en Jaapke verrekt bijkans van dorst. „Nog 'n klein rukkje, jongen, dan zijn we zò bij vrouw Overdiek, daar kunnen we water slobberen.”

Vrouw Overdiek staat bij de wastobbe, als Jaapke komt aandokkeren. Op haar blote voeten staat ze en moeilijk trekt ze haar rug recht. Ze knikt. „Dàg” zegt ze. „Goeie” zegt Jaapke. „Hoeveel?”

„Twee liter maar,” zegt vrouw Overdiek, gelijk een bakje water voor Does neerzettend. „Goeie”, zegt Jaapke weer, „'t blijft maar droog, vrouw Overdiek.” „Ja, 't blijft droog Jaapke,” geeft de vrouw ten antwoord, „maar je motte maar denken: daar kan enen mens niks an veranderen, da' motte maar overlaten an 't Opperwezen.”

„Zeg dat wel, vrouw Overdiek, zeg dat wel! We 'ebben hier nog zòveel op te knappen dat we *niet* aan 't Opperwezen hoeven over te laten, dat we nog glad voort kunnen. Een krantje kopen, vrouw Overdiek?”

„Wat kost dat, Jaapke?”

„Om dat jij 't bent, vrouw Overdiek: drie centen.”

„Dank je. Jij denkt zeker dat 't geld me op de rug groeit.... Drie centen voor 'n krantje — da's géén kattedrek!”

„Je kan ze d'r zèlf niet voor maken, vrouw Overdiek. En je kan d'r nog es in lezen, hoe een mens vooruit kan komme in de wereld. Hoeie op 't goeie pad kan komme, zal 't maar zeggen....”

Vrouw Overdiek droogt haar handen aan haar voorschoot. „Ja,” zegt ze bits, „ja, dat heb jij wel nodig,

Jaapke Petrolie.... Hoe je op 't goeie pad kan *blieven*, dät heb jij zeker nodig te weten.... Want als je dät wist, dan was je niet in 't huis van Miet van Driest gaan wonen, Miet van Driest, die zich nooit in de kerk liet zien, die gestorven is van God verlaten, van alle goeie mensen verlaten.... En die bij d'r leven zukke gekke dingen gedaan heeft, dat ze d'r ogen uit d'r kop had moeten schamen.... En in hààr huis ben jij getrokken, Jaapke Petrolie, in hààr huis, waar een doem op rust....”

Vrouw Overdiek schudt haar hoofd: zoiets vindt ze verschrikkelijk!

Jaapke veegt z'n handen langs z'n petroliejasje. „Ja,” zegt-ie, „ja, 'k geloof dat je gelijk hebt, vrouw Overdiek, 'k geloof dat 'k een zondig mens ben. Maar zijn we dat niet allemaal zo'n beetje, en moeten we dan geen medelijden met een zondaar 'ebben? En dan, vrouw Overdiek: we kijken een mens maar vóór de kop, en nooit in de krop.... Als bij elkeen op 't voorhoofd geschreven zou staan, wat we alzo op de kerfstok 'ebben, dan zou 't er raar uit zien, geloof dät maar! Ala! vrouw Overdiek: weet ge nog van 'n dikke twintig jaar verleden? Van toen 't kermis was in Overdinkel? Zijt ge dat vergeten, hè, dat we samen toen zo'n leut gehad 'ebben?” Vrouw Overdiek kijkt Jaapke vernietigend aan. „Abah!” zegt ze, „wat ben jij een kreng van 'n vent! Pas maar op, dat ouwe Miet niet bij je komt spoken, die was er òòk een als gij!” Kwaad is ze, vrouw Overdiek, hels gewoon. „'k Zal je de komende week wel betalen,” roept ze nijdig, „en de koffie kan je in 't vervolg wel op de buuk schrijven!”

Jaapke grinnikt. Ala! daar had vrouw Overdiek niet van weerom! Ja, ja: nou ze getrouwd is, is ze zo fijn

als. . . . Enfin! Maar vroeger — gééf 'r de ruimte!
Jaapke trekt verder over het veen, dat daar ligt onder de laaiende hette van deez' dag. Hij slijt z'n olie en hier en daar een krantje, hij kwebbelt met de vrouwen en slobbert een bakje koffie, cichoreikoffie zonder suiker, maar Jaapke lust dat wel. Want van de warmte krijg je dorst en van 't kwebbelen niet minder. En Jaapje moet wat àf kletsen vandaag: bijkans al z'n klanten hebben 't over zijn nieuwe woonst. Dat blijkt zwaar over de tong te zijn gegaan, daar zijn ze nog làng niet rustig over! Maar Jaapke trekt z'n schouders er over op, Jaapke lacht maar wat. Ofschoon 't hem toch steekt. Waar bemoeien de mensen zich in 's hemelsnaam mee? Hij heeft nu een best huis, en ouwe Miet zal daar warempel niet komen spoken. Ouwe Miet was een eerszaam wijfke, en d'r is geen mens die ook maar één cent van 'r krijgt. En van Joosje Pek heeft Jaapke nooit gehoord. Elke avond kruipt-ie met Moeke in z'n kotje en hij slaapt zò lekker, alsof-ie in Abrahams schoot ligt. . . . Zo praat Jaapke, en dan is 't geen wonder, dat hij een droge keel krijgt. Hij praat en hij praat — toch voelt hij overal een stille weerstand. En met de krantjes gaat 't maar zo=zo, da's héél wat minder als gewoon. Er is iets, dat hij niet te vatten weet, er is het kwaai gerucht, dat heeft vleugels gekregen, dat is gelijk een besmettelijke ziekte, dat gaat geen deur voorbij. En onder de daken van de kniezende huisjes hier op het veen is zo weinig om over te praten, er is zo veel waarover zij hebben te zwijgen. Er is een donkere weerstand, en Jaapke weet die niet terug te dringen.
Langzaam gaat hij over het van hette doorzinderde veen, dat laaiende ligt te branden in de middagzon. Er zit hem wat dwars, erger dan de vlamme hette,

erger dan 't stof dat z'n neusgaten volpropt. Wat hebben ze toch tegen 'm, wat hebben ze tegen z'n huis? Daar is natuurlijk deze of gene uit z'n slof geschoten, daar is iemand aan 't kwebbelen geweest, daar hebben ze veel kwaais van 'm verteld. Ala! maar net doen of 't 'm niet angaat, 't is vuil water en dat loopt de deur wel langs. Dat zal wel betijen: de pap wordt nooit zo heet gegeten als ze van het vuur genomen wordt. . . .

Jaapke klakt met de tong. „Ala! Does, vooruit, jongen!” Waar gaan we nu henen? We gaan naar de bedoening van boer Emmenes, Aart Emmenes zoals die heet met naam en toenaam. Boer Emmenes woont aan de Oostkant, op de groeie grond woont-ie, waarom zal-ie niet? Hij woont daar al z'n leven lang, da's 'n dikke zeventig jaar dat-ie daar woont en da's geen kleinigheid. Zijn hele leven is vergleden op „Eben Haëzer”, die kapitale hofstee achter de zware kastanjes.

Aart Emmenes is oud van jaren, maar immer nog pienter als een jongkerel. Hij weet zijn weetje, en daar is niemand die hem maar één halfje door de neus kan boren, hou' je dat voor gezegd! In de opkamer met de steeds gesloten gordijnen, in het kabinet, daar liggen de paperassen: van de Boerenleenbank, van den notaris, van de huurders der wrakkige huisjes op het veen. Wel 'n twintig van die ouwe kastjes heeft boer Emmenes, daar heeft-ie z'n centen al lang uitgehaald, dat is iedere week weeran schoon verdiend. Want boer Emmenes laat er niet veel aan doen: Jaapke kan daar over meepraten.

Aart Emmenes staat bij het gietijzeren hek, als Jaapke komt aandokkeren. Jaapke zet zijn wagentje stil, zijn grijsbestoven wagentje met de roodronde oliebusen, die rammelen met een blikkig getinkel tegen elkander.

Hij tikt tegen de pet, Jaapke, en hij vraagt:

„Hoeveel, boer?”

Emmenes geeft geen antwoord op die vraag. „'k Mot jou es 'ebben,” zegt hij stroef. Leunend op z'n knoestige stok strompelt hij het erf over tot bij de deel, de deel met de kleine gele steentjes, en buigt z'n krakende ribbekaast op een withouten bankje. Met een rooie zakdoek veegt hij z'n tranende oogjes droog en z'n tuitmondje maakt zachte pruttelgeluidjes. Jaapke zit nevens hem, hij is doodnieuwsgierig waar Aart Emmenes naar toe wil. . . . Met bevende handen propt de boer een stevige pruim in z'n mondhoek, zodat het vervallen vogelkopje met de smalle blauwe lippen in driftige kauwbeweging raakt. De boer heeft wat op z'n lever, da's duidelijk.

„Wat 'k zeggen wou, Jaopke Petrolie — ge most moar niet meer ankomme, man. . . .”

't Is alsof Jaapke een slag op zijn kop krijgt. Aart Emmenes is een goeie klant, een beste klant. Hij strijkt een paar maal met de hand langs zijn stoppelige kin.

„Waarom niet, boer?”

De boer verschuift z'n pruim van links naar rechts en weer terug, z'n ingevallen mond besabbelt de tabak in gretig verlangen. „Omdat ge me benukt hebt, man, en dat wil niet gedaon weze.”

„Ik jou benukt, boer? 'k Zou niet weten waarmee.”

De roodomrande pientere kraal oogjes van Aart Emmenes richten zich naar Jaapke. Als naaldjes zijn die oogjes, zò stekend. „Ebt ge me verleje week zo'n blaodje gegeven of 'ebt ge dat niet, Jaopke?..

„Ja,” zegt Jaapke.

„Daarmee 'ebt ge me benukt, en smerig ook,” zegt de boer, een straal tabakssap over de steentjes sproeiend.

„Ge 'ebt gezeid, dat ge 'n reclamekrantje bij de petrolie gaf en dat was puur bedrog, man!”

Jaapke kijkt den boer aan, schuld bewust kijkt hij 'm aan. Maar moet de boer daar zó hels om worden? En 't was toch maar 'n grap: al een paar keer had Aart Emmenes hem gevraagd, of-ie ook reclamekrantjes uitgaf. Want er was zo iemand van de grote Petroleummaatschappij bij 'm wezen praten, en die had den boer opgewarmd over de prachtreklame die ze bij de petrolie gaven: kalenders en bordjes van aardewerk en meer van dat spul. En bovendien gaf de maatschappij aan haar afnemers iedere week een krant. Een prachtkrant. Een krant met verhalen en aardigheden voor de vrouw, allemaal opgesierd met getekende prenten. De boer had dat aan Jaapke verteld, en Jaapke — hoe had-ie 't in z'n kop gekregen? — Jaapke had toen rap gezegd dat-ie óók een reclamekrant ging uitgeven, nóg sjeuner dan die van de maatschappij! Óók met prenten. Óók met verhalen. Óók met aardigheden voor moeder de vrouw! Zaterdag daarop had Jaapke hem bij de petrolie een nummer van 't kolportaaasjeblad tussen de vingers gefrommeld. . . .

Maar Jaapke heeft er verder niet bij stilgestaan: hij heeft gedacht, dat boer Emmenes wel tegen zo'n aardigheidje kon. Maar da's glad verkeerd bekeken van ons Jaapke!

Aart Emmenes kauwt op zijn tabak en een nijldige trek spant over zijn oud gelaat. Hij zal Jaapke wel mores leren! Heeft-ie hem dáárvor vijftien jaar in zijn huis op 't veen laten wonen? Nou ja — de boer vergeet vanzelf, dat Jaapke in die jaren wel 'n dikke dertienhonderd gulden huur heeft opgebracht, maar dat mag je 'm toch niet kwaad aanrekenen. . Is 't soms geen schande, om bij een rechtzinnigen boer een rooie krant binnen te smokkelen? Is dat geen opstand tegen het

gezag, is dat niet in strijd met de ordonnantiën?

„k Mot je olie niet meer”, bromt Aart Emmenes, „k wil voor jou niet in de 'el komme, versta je?”

Jaapke verstaat, hij is er stil van, wat moet-ie daar allemaal op zeggen? „D'r stonden toch geen leugens in, boer, in dat kolportaasjeblad”, werpt hij nog zwak tegen. „En de waarheid, die mag toch wel gezeid worden?”

„k Heb niks met jouw waarheid te maken”, zegt de ouwe nors. „Jij 'ebt me benukt, da's *mijn* waarheid! En laat je door 'n oud man nog één ding gezeid worden, Jaopke Petrolie: jij krijgt de grootsigheid over je zelf! Waarom ben je van 't veen weggegaan, hè, waarom? Omdat je midden in 't dorp wou wonen, omdat je met 'n segaor in de kop wil lopen op 'n doordeweekse dag, omdat je volk uit de stad bij je thuis krijgt.... Dáárom kon 't je niet schelen om in dat huis van Miet van Driest te trekken.... Miet van Driest, dat wijf, die d'r ziel en d'r zaligheid verkocht heeft an de duvel, die geen oor had voor God en gebod....”

Ja, Aart Emmenes, die is goed op de hoogte met alles, het kwaai gerucht, dat heeft vleugels gekregen! En Jaapke zit er stil bij en laat zijn kop hangen. Zal-ie nog tegenwerpingen maken? Nee, dat doet-ie niet. Hij kent de koppigheid van de boeren: die laten zich liever een vinger afhakken, dan ongelijk te erkennen.

Aart Emmenes komt steunend overeind. Zonder één woord nog loopt hij het achterhuis binnen; zijn stok klopt vermanend op de gele stenen. Jaapke oogt hem na: een oude, gedrongen figuur verdwijnt in het zwart van de deuropening.

Over de vuurdoorschoten zandweg sloft Jaapke, en 't lijkt wel of hij een fiks pak op zijn huid gehad heeft.

Hij voelt zich wat belabberd, hij kan dat nog allemaal niet zo gauw verwerken. Da's duidelijk: ze hebben wat tegen 'm, tegen Jaapke, die 't toch zo goed met de mensen vóór heeft.

Over de zandweg gaat hij, de zandweg die de grens vormt tussen 't veen en de goeie grond. Links het veen, rechts de tarwe-akkers. Vroeger was hier alles schrale bodem, Jaapke weet dat nog wel, maar deze akkers zijn aan het veen ontworsteld. Er wier vuil uit de stad opgestort, en daarna kwam er de lupine op. Zandgrond, schrale grond omwerken tot vruchtbare aarde: Jaapke vindt dat zo schoon! 't Ganse veen moest zo bewerkt worden, 't dorre veen met de gele mensen. De wind blaast over het koren, dat buigt en wiegelt en diep daaronderuit stroomt een geluid als uit een kerkorgel: hoog en laag, aanzwellend en weer afnemend, zoals de wind dat wil. En langs de kant, langs de vruchtbare kant, daar vlammen kladden rood, dat zijn de papavers, die wiegelen mee, daar is een lange brandende streep tegen het gele graan. Jaapke luistert naar de zang in het koren, Jaapke tuurt naar dat felle rood dicht bij zijn moede voeten, en even zet hij zijn karretje stil. Hij streelt Does over de ruige kop, hij praat zachtjes met 'm: „Vroeger, Does, vroeger waren die velden daar zo kaal als 't holletje van mijn hand, jongen.... Maar toen, toen zijn daar de ontginners gekomen, en die 'ebben de slechte grond omgewerkt tot vruchtbare aarde. En nou 'ebben we ons' leut eran, Does! Want 't is een goed werk, een lelijk stuk an 't lijf van moeder Aarde zó te kuréren, dat 't er knap gaat uitzien....”

Jaapke zit op de kruk van het karretje en Does' kop rust op zijn knie. Ja, 't is een slechte dag vandaag, en

Jaapke is daar wat beroerd van. En die wind, die suist maar, die orgelt in het koren en die strijkt zachtjes langs Jaapkes kop. En die wind, diezelfde wind, die blaast z'n asem over het veen, over de schamele huisjes, de huisjes van boer Emmenes, waarvan er nou eentje leegstaat: daarin heeft Jaapke gewoond, vroeger. En ja: 't lijkt of de wind Jaapke wat inblaast, of die een apartje heeft met de wind. „Jaapke Petrolie, jij bent eigenlijk óók een ontginner, man! Jij probeert een paar rimpels glad te strijken bij die arme sloebbers daar! Jij bent toch dat kereltje dat vecht voor vrijheid en arbeid en brood, jij wil die veenbewoners immers leren wat geluk betekent? En waarom kijk je dan als een uil in doodsnoed, waarom trek je een bakkes of nou opeens alles óp is? Omdat er een boos gerucht over je gaat, Jaapke, en omdat je vandaag maar schaars je krantjes hebt verkocht? Ala! Jaapke: kop óp, man! Morgen — morgen gaat 't beter! Als je maar sterk iets wil, als je maar blijft dóórgaan, als je de tanden maar opeen bijt, dan kom je daar overheen! Dat zijn wereldse dingen, Jaapke, die lossen zich wel op, wees dáár niet bang voor!”

Ach ja: Jaapke is een kleine man, maar dat geeft niet. Een ieder doet wat gedaan kan worden, en dat is genoeg vanzelf. Want het leven is niet meer dan wat kleinigheidjes aan mekaar rijgen, elke dag weeran, tot de lamp uitgeblazen wordt.

Jaapke zit op de kruk van zijn karretje, en z'n hoofd knikt op z'n borst. De wind zingt in het koren, hoog en laag, zang en tegenzang, als een kerkorgel, en de papavers gloeien van vreugde. Een warme doom ligt over de velden, en Jaapkes asem gaat zwaar, die komt met kleine puf-geluidjes uit zijn mond. Hij morrelt nog

wat, hij praat zo'n paar woorden, waar een mens geen touw aan vast weet te knopen....

Jaapke Petrolie doezelt op z'n karretje. Slaapt-ie? De wind grijpt in het koren, als een harp klinkt dat, als een harp, die haar schoon geluid wegzendt op de wind. En Jaapkes gedachten gaan mee, naar 't veen, naar Aart Emmenes.... Ah, die boer toch! Die wou geenéén krantje in z'n huis hebben, die wou niet weten, van waar Jaapke zo vol mee zit.... Wacht maar, boer Emmenes, ouwe stijfkop, wacht maar! Jaapke Petrolie zal 't rode gerucht wel in de omtrek verder dragen, Jaapke heeft toch zo'n schoon plannetje....

Stil zit Jaapke en hij lacht. Niet hardop lacht hij, nee — zo'n beetje voor zich heen. Hij is vast met z'n krantjes doende, z'n kolportaaajekrantjes. Wat zijn zo'n paar krantjes? Niet veel? Niet veel, maar toch wát! Is Salomo's tempel zo een-twee-drie: fuut! uit de grond gerezen? Kan een mens met z'n handen ijzer breken? Nee!

Maar Aart Emmenes, diè zal er van lusten! Jaapke knikt naar Does, maar die slaapt al, en het koren, dat ruist maar, dat suist maar, dat wiegelt, en Jaapkes kop wiegelt mee. Hij lacht, stil — als ziet hij een mooi-gekleurde prent....

— — — — —
Over de velden sproeit de morgenzon een weifelend licht. Maar het grijs van de nacht is al weggekropen, gelijk de zwarte leugen vliedt voor de witte waarheid. Onder de violette wolken, als oude galjoenen stevenend langs de hemel, trilt het gezang van de leuwerik, die zó hoog de hemel binnenklimt, dat hij van plan lijkt den ouden Baas daarboven wakker te porren. Een gouden sluier waast over de velden, en de bedoening van

Aart Emmenes ligt daarin gelijk een antieke pagode in een tuin vol bloeiende kersenbloesem....

Aart Emmenes is nog niet wakker: om amper drie uur in de ochtend staat zelfs hij nog niet op, om drie uur dan draait de oude boer z'n benig achterwerk nog één keer om in 'n zwaar verenbed.

Maar Semmel, malle Semmel, diè is al wakker. Zachttrappelend nadert z'n kudde witwollige schapen, de hond leidt ze in het goede spoor. Semmel kauwt op een strootje, Semmel neuriet maar wat, Semmel is niet helemaal gelijk een gewone mens. Hij draagt een blauw vest van zware wol, een zelfgebreid vest, en z'n broek is van verschoten Engels leer. Die broek draagt-ie al jaren; op Zon- en feestdagen draagt-ie die broek — en hij verlangt niet anders. Zijn schapen scheren het gras van de wegberm, de berm die leidt naar „Eben Haëzer”, wier puntig dak juist zichtbaar komt boven de kastanjes. Opeens heft de hond z'n ruige kop in de lucht, hij begint te janken, hoog en met lange uithalen. Semmel legt z'n hand boven de ogen, tuurt over de brede velden. Verwondering spant over zijn gelaat. „Stil Kas!” vermaant hij de hond, die te blaffen aanvangt, „hou' oe kop!” Semmels blik glijdt over de velden en hij mompelt een paar onverstaanbare woorden. Daar, in de verte, daar is iets vreemds, hij weet niet wat! Langzaam kruipend langs de berm sluipt hij op dat vreemde toe: verdikme, wat zou dat zijn?

Semmel gaat de grasberm langs, tuurt tegen het licht in naar dat vreemde: 't is een mens, waarlijk, een mens is 't, zó te zien een manskerel.... Semmel gaat plat op z'n buik liggen in 't natte gras, Semmel moet er 't zijne van hebben! Want daar op 't klaverveld van Aart Emmenes, daar is een manskerel doende een gat te graven!

Semmel kruipt nog wat naderbij; nou ziet-ie 't duidelijk!
Een man is daar aan 't graven, het staal van de schop
glinstert en schiet vonken!

Stil ligt Semmel en kijkt en kijkt. Zijn schapen grazen
rustig beneden aan de berm en Kas ligt op z'n zeven
gemakken d'r naast. En om hen is de prille morgen.

Ja, Semmel vindt 't wel wat griezelig. Want wie graaft
er nou om amper drie uur in de ochtend een kuil in 't
klaverveld? Da's vast niet pluis, daar moet wat achter
steken! 't Kan wel een moordenaar zijn, verdikme! Of
een mens, die wat te verbergen heeft.... Was er niet
verleden jaar 't lijkje van een pasgeboren wicht uit een
regenput omhooggehaald? Hoorde je niet van aller-
hande kwajigheden tegenwoordig?

Semmel ligt op zijn buik in het hoge gras en de nattig-
heid trekt in z'n kleren. Hij zou wel opstaan willen,
maar hij durft niet recht, hij is niet zo'n held. Die kerel
daar kan wel zo'n schietding in z'n zak dragen, of een
kanjer van een mes, dat-ie Semmel plomp! in de borst
kan prikken: dat boeventuig staat nergens voor! En die
vent blijft maar bezig, wat een diep gat graaft-ie daar,
hij is zeker bang dat iemand z'n geheim zal ontdekken.
Maar wat ziet Semmel nu? Die vent daar, die legt een
pak in 't gat, een groot, wit pak: wat zou daar in zitten?
Kijk, daar gooit-ie 't gat weer dicht, hij stampet met z'n
voeten de grond vast.... Da's niet pluis daar, da's
helemaal niet pluis, daar gebeurt wat, dat het dag-
licht niet kan verdragen.... Semmel is doodsbenuwd,
maar hij is nieuwsgierig óók, hij wil weggaan en hij wil
blijven. Opeens laat hij zich van de berm naar beneden
glijden. Want die kerel daar is klaar, en hij komt dwars
over het veld op Semmel toe....

Maar de herder is verstandiger dan menigeen: hij zal

nèt doen, alsof^{ie}ie niks gezien heeft, of^{ie}ie zo juist met z'n schapen is komen aanlopen.... „Vooruit, Kas, opschieten!” Semmel drijft de schapen langs de berm, tot ineens een hoofd daarboven zichtbaar wordt, 'n hoofd, gevolgd door een lijf en een paar benen.

't Is Jaapke Petrolie.

Er glijdt een pak van Semmels hart, hij kan wel zingen opeens van opluchting! Jaapke Petrolie, Jaapke, en géén moordenaar of ander kwaai^{ie} mens....

„Morge”, groet Jaapke.

„Morge”, groet Semmel. Jaapke staat wat beteuterd te kijken, alsof hij zó vroeg nog geen Semmel verwachtte. Hij draagt een schop over z'n schouder, en z'n handen zien zwart van het wroeten in de aarde. „Al vroeg in de boks”, zegt Semmel met een slim lachje op z'n onnoz^{el} gelaat. „Ja”, zegt Jaapke, „ja”. Hij trekt z'n pijpje te voorschijn, begint dat met veel zorg te stoppen. „'k Ga es kijken, of 'k wat paardestekken kan vinden voor de knijnen.”

Semmel kijkt Jaapke hoofdschuddend na, Semmel wrijft langs zijn neus: dat doet^{ie}ie altijd wanneer hij wat heeft waar^{ie}ie geen wèg mee weet. Ja, ja, Jaapke Petrolie, die voert wat in z'n schild, die heeft zopas wat verborgen in 't klaverveld.... Ja, Jaapke, wat had je daar in de grond te stoppen, jij, die pas gaan wonen zijt in 't huis van Miet van Driest?

Hij kan er niet over uit, Semmel, hij heeft er geen rust van.... Zal^{ie}ie 't aan boer Emmenes verklappen? Ja, nee, ja, nee.... Als hij nou maar wist wàt 't was, als hij nou maar een klein beetje houvast had! Maar dat is 't 'm juist: hij weet niks.... Nou ja — een mens heeft zo z'n eigen gedachten, en Semmel snapt méér dan men vermoedt, al zal je 'm dat zo niet aanzien.... Semmel

weet héél goed, dat Miet van Driest eene vreemde vrouw geweest is, en dat ze haar ziel verkocht heeft aan den duvel. . . . En Semmel weet óók, dat ouwe Miet steenrijk moet zijn geweest, maar dat haar famielje bijkans geen cent geörven heeft. . . . Semmel heeft z'n oren wel open, en Semmel heeft de tijd ergens lang over na te denken!

Semmel kàn er niet over zwijgen. Als Overdiek komt aanstappen, Overdiek die bij Aart Emmenes arbeider is, dan branden de woorden hem op de lippen: „Je mot er niet over praten, Overdiek, maar. . . .” Overdiek laat z'n pijpje uitdoven, Overdiek kan er met z'n petje niet bij, Overdiek is er gewoon stil van. Een schat begraven? Maar man, weet je wel wat je zegt? En heb je 't zèlf gezien? Wis en waarachtig?

Ja, ja — da's nou krek wat voor Jaapke Petrolie! Da's altijd zo'n vreemde klant geweest, daar kan je alles van verwachten! 'n Slimmerd, hoor, om in dat huis van ouwe Miet te trekken, daar zal'ie z'n bedoeling wel mee gehad hebben. En op 't klaverveld, zeg je, op 't klaverveld van den boer? Da's gadvergeme 'n geschiedenis, als Aart Emmenes d'r lucht van krijgt, gaat'ie an 't spitten, al zal'ie er dood bij neervallen. . . . En 'n pak zeg je, een groot pak heeft'ie d'r zó maar ingemieterd? Da's bankpapier, Semmel, puur bankpapier. . . .

En Haspels, die op „Rundervreugd” los arbeider is, Haspels komt voorbij, Haspels moet met de zware Bels naar den smid. Haspels is een goeie vent, Haspels is een arme vent: hij mag 't óók weten. Jaapke Petrolie heeft op 't klaverveld bij Aart Emmenes een schat in de grond verstopt: bankbiljetten en gouwe tientjes, hópen, man! Wanneer? Vanmorgen vroeg, toen 't nog maar amper licht was. En bleek dat'ie zag, Jaapke — als een

dooie, als een wassenbeeld uit 't spul op de kermis, zó schijterig bleek.... Natuurlijk 't geld van Miet van Driest, dat ouwe wijf, dat 'r zaligheid aan Joosje Pek verkocht heeft, dat duvelsgeld, dat heeft Jaapke gevonden. Maar 't brandt 'm vanzelf in de zak, hij is daar natuurlijk doodsbenauwd voor, hij kan er 's nachts geen oog van dicht doen.... Maar Haspels zal zwijgen, als een mof zal-ie zwijgen, geloof dat maar.

En Haspels trekt met de zware Bels naar den smid. Maar onderweg komt hij bakker Bolhoven tegen, Bolhoven met z'n bakkerswagen. Bolhoven duwt zich 't mikmak, en 't eerlijke zweet tapt langs zijn bleke bakkerssnoet. „Morge.” — „Morge.” Zal Haspels doorlopen? Nee, Haspels' voeten willen opeens niet verder, hij moet Bolhoven onder vier ogen 'n geheim verklappen.... Haspels vertelt en Bolhovens glazige slaapogen worden gelijk theeschoteltjes. Een schat, man, weet ge wat ge daar zegt? En in 't klaverveld bij Aart Emmenes? Nou, nou — wèl wèl.... Maar dat zou toch eeuwig zonde en jammer wezen, als die rijke Emmenes er mee schuiven ging.... Ja, ja, de duvel doet 't altijd op een grote hoop, da's bekend, maar....

Bakker Bolhoven duwt z'n broodkarretje en 't is hem, alsof daar lood in zit. Zwaar is zo'n kar, hij is blij dat-ie weer terug is in 't dorp. De wielen van de broodkar doorschokkeren het straatje, ze onderstrepen Bolhovens gedachten: Ouwe Miet moet er warmpjes hebben ingezet, jawel. En nou ligt al dat goeie geld in 't klaverveld bij Aart Emmenes.... Jammer, jammer, jammer! Hij duwt z'n broodkar, hij kan zich 't apenzuur werken — en hoe duur zou zo'n tweedehands Fordje helemaal wezen? Een Fordje met een bord erop: B. Bolhoven. Brood- en Beschuitbakker. En een

nieuwe opstand in de winkel, een met glas en nikkel, want Bolhoven houdt van modern. En er staat 'n juffie in, zo een met van dat gele haar en kersenlipkes, zoals ze in de stad te kijk staan. Zo'n eentje wier middel zo dik is als een vuist, en met wat reukerigheid an d'r.... Fluitend komt Bolhoven thuis, hij heeft z'n plan voor-
elkaar. Z'n vrouw schommelt haar breedheid door het winkeltje, het winkeltje met de houten planken, maar dat zal wel gauw anders worden? Vrouw Bolhoven heeft vandaag haar kiespijndag, een witte doek is als een nimbus van sjaggerijn om haar hoofd geknoopt. „Ik begrijp niet, hoe je nog fluiten kan”, moppert ze, „fluiten bij die hette — 't is schuw!”

Bolhoven geeft geen asem, hij monkelt zo'n beetje. „k Wou, dat je maar wat opschoot”, ruziet de vrouw, „da's 'n uur vort om die paar broden weg te brengen, jawel, menier laat mij voor de winkel opdraaien.... En of 'k nou al 'n helse pijn in de bek heb, daar trekt-ie zich geen klap vanan.... Welja, dat fluit maar in de vroegte, of je 'n stuk in de pet hebt — 'n schande is 't!” Mopperend klimt vrouw Bolhoven het trapje op, dat kraakt onder haar voetstap.

Bolhoven oogt zijn huiselijke vreugde na. Ja, ze heeft 'n oplopende bui, dat kan een gezellig dagje worden. Twintig jaar zit-ie daar nou al mee opgescheept: waar heeft-ie dat aan verdiend?

Vrouw Bolhoven steekt haar witbeklede hoofd door de deuropening: „k Heb koffie voor je”, zegt ze. Koffie — dat vertedert den bakker weer wat. Ach ja, ze is niet mak, z'n schommeltje, bij lange na niet, maar we hebben ons eigen niet gemaakt.... Hij slurpt zijn koffie, Bolhoven, er komt een alles-vergevende stem-
ming over 'm. En als de vrouw hem nog een boterjan-

hagel op z'n schoteltje legt, dan is hij in staat alles weer goed te maken.

„Zeg Lammigje”, komt Bolhoven met een knipoogje, „k Mot je wat vertellen....”

Lammigje's kiespijndoeck gaat overeind staan als de oren van een konijn. „'t Zal wat wezen”, zegt ze.

„Je zal er van opkijken!” Knipoogje. Knipoogje.

„Laat ik je éérst nog een bakske inschenken”, zegt vrouw Bolhoven, het puntje van haar tong in de holle kies wurmend. Dan trekt ze haar voeten op een stoof, kruist haar armen over haar volle boezem. „Vertèl!”, beveelt ze en kijkt daarbij zó verzaligd, alsof ze inplaats van rotte kiezen hemels manna in de mond proeft....

En die avond....

De zon is nauwelijks uitgedoofd, als hier en daar, op het veen en in het dorp, een klink wordt opgelicht, een deur opengedraaid en een gestalte naar buiten sluipt. Al die geheimzinnige gedaanten bewegen zich in de richting van Aart Emmenes' bedoening: „Eben Haëzer”, die in 't duister van de late avond als verloren ligt achter de hoge kastanjes. Een soort bedevaart lijkt 't, een opgaan naar iets heiligs, iets verhevens. Maar zingen, nee, dat doen ze niet, 't is meer een stille omgang, en 't lijkt of ze niet gezien willen worden, zó schuw sluipen ze daar! Daar gaat Overdiek, hij loopt de binnenpaadjes tussen de korenvelden; dáár heeft-ie sinds z'n vrijgezellen-jaren bij avond niet gelopen.... Dat koren, dat koren, dat verbergt zó veel jong genoeg, daar is zó veel onderdrukt gegiechel, dat Overdiek spijt heeft niet de weg buitenom genomen te hebben.... En over de zandweg, zie, daar gaat Haspels, hij draagt een gonjebak over de arm en een

schop over de schouder. En de smid, Ludolf Bloumke, die gaat daar, en Varekamp, die wagenmaker en tegelijk doodkistenmaker is. En daar, wie gaat daar? Ah, dat lijkt Bolhoven wel, bakker Bolhoven, hij loopt net of-ie niet gezien wil worden. En nóg een paar dorpeelingen schuiven over de weg, zij hebben óók vernomen van dat vreemde in 't klaverveld bij boer Emmenes. . . . Want een mens hoeft maar zo'n beetje over geld te horen, en hij is d'r als de kippen bij om óók 'n graantje mee te pikken!

De donkerte valt zwaar over de velden en aan de hemelkoepel worden één voor één de lampjes ontstoken. Beneden, aan de grasberm rond 't klaverveld, daar trekken de mannen, ze omsingelen Emmenes' be-doening als een sluippatrouille een vijandelijke burcht. De maan hangt, gelijk een sikkels zonder steel, tussen de sterren: een smalle reep bleek licht. Er is een zacht fluisteren, beklemmend in de stilte, en een algemene schrik, als daar een ransuil zijn lokroep laat horen: „Waauw=oe! Waauw=oe!” als de noodkreet van een gemartelde ziel. Bolhoven is doodsbenauwd, zijn bleke snuit is nóg bleker dan gewoon, en Overdiek voelt zich lang niet op z'n gemak. Alleen Ludolf, de smid, diè is niet bang! „Waar zit die schat dan toch?” vraagt-ie aan Haspels. Maar Haspels weet 't net zo min.

En dan is Semmel daar opeens. Hij draagt een groot, geblokt sloop over zijn schouder, hij zwaait met zijn armen en hij wijst naar het klaverveld, waarover de mist z'n sluiers gaat uitrollen. Ah! Semmel, malle Semmel, hij weet waar de schat van Jaapke Petrolie in de grond steekt! Maar Semmel is niet zo mal als je denkt, Semmel is niet zo mal om te zeggen wàr dat is. „'k Zeg niks,” komt hij treiterig, „'k zeg gien woord. . . . oe mot

zèlf maar zoeken....” Overdiek praat overredend, als tot een kind: „toe nou, Semmel, wees nou een grote jongen, Semmel. Vertel nou es vlug, wààr Jaapke die schat verstoken heeft.... Doe de bek nou es open, jong, sta daar niet als een stenen beeld....” — „k Zeg niks, lekker niks!” houdt Semmel vol, „k ga al dat geld zèlf uitgraven, en dan geef ik êt an de dominee, versta jullie! Duvelsgeld an de dominee, ha! ha!”

Haspels wordt kwaad: hij heeft warempel z'n schop niet voor niks meegebracht. En Bolhoven, Bolhoven probeert 't op een andere manier: „Kom nou, Semmel, zeg nou es wat! Dan zal ik 'm voor je opgraven, en dan krijgt ge de helft, eerlijk waar!” Semmel schudt zijn kop: hij verdomt het, daar!

Ah! Ludolf Bloumke zal 't proberen. Ludolf, die zelf geen kip de nek kan ronddraaien, Ludolf pakt Semmel in 't nekvel. „Allo, manneke, en nou gauw vertellen, anders kom je niet levend tussen m'n vingers weg!” — „Néé,” schudt Semmel. — „Wat nee! Als je niet met een vertelt wààr dat duvelsgeld zit, dan mieter ik je zo een-twee-drie de hel binnen! Dan moet je branden, dan ga je in de kuip met salpeter, dan zal de duvel je voet-zolen kietelen, versta je, Semmel?”

Ja, ja — Semmel verstaat. De hel, daar moet-ie geen steek van hebben, daar is-ie doodsbenauwd voor. „k Zal 't zeggen,” bromt-ie angstig, „ga maor mee.”

Semmel voorop trekken ze het klaverveld in, een kerels-troep verdwijnt in de mist. Ze zien mekaar niet meer, ze horen alleen elkaars hijgen. „Hier opaan!” roept Semmel, en zijn asem dampt witte wolkjes, „hier opaan!” Hij laat zich plat op de grond vallen, zijn handen glijden over de klaver; de schat, waar is de schat....? „k Heb 'm!” schreeuwt Semmel opeens. De mannen

buitelen over mekaar, hun handen graaien in de aarde, die warm voelt onder de grijperige vingers. Hieronder ligt het geluk, hieronder ligt de schat aan goud en bankpapier, hopen bankpapier.... Wel twintig handen wroeten in die goede aarde, in die warme aarde, niemand denkt er aan z'n schop te gebruiken. Handen vol aarde vliegt omhoog, die valt op de koppen, die dringt in de ogen. Maar opgeven: ze denken er niet aan! Goud moeten ze hebben, Bolhoven en Haspels en Overdiek en Bloumke en al die anderen, geel glimmend goud, als je dat in de hand neemt, dan zie je daarin weerspiegelen het verlangen der mensen. Want voor goud is immers alles te koop! Ze dringen Semmel opzij, ze vallen over hem heen, ja, als 't moet begraven ze hem levend daar in 't klaverveld! Bolhoven heeft z'n arm diep in het gat gestoken, Bolhoven trekt iets naar boven, iets zwaars....

„De schat!” jubelt z'n stem, „ik heb 'm, ik alleen!” Hij trekt een pak omhoog, een dik pak, een zwaar pak, een pak bijeengebonden met touw. Twintig handen rukken aan dat pak, dat vochtig aanvoelt, klam van de aarde. „Van mij!” schreeuwt Overdiek, „van mij!” schreeuwt Bloumke, „van mij!” schreeuwt Haspels, „van mij, van mij, van mij....!”

En dan ineens, daar valt dat pak uit elkaar. Knap! zeggen de touwtjes, daar ligt de schat. Ieder werpt zich op een brok, ieder wil z'n aandeel machtig worden, zo groot mogelijk. Ze klemmen die papieren tegen hun hart, maar de wind pakt ze beet, ze waaien weg, als meeuwen scheren die papieren over de velden.

Tot opeens Semmels lach klinkt in 't duister: „Ha! ha! Gekken zijn jullie! 't Is geen schat, 't zijn Jaopkes kolportaosjekrantjes.... Jaopke heeft jullie d'r tussen ge-

nomen, Jaopke Petrolie heeft jullie 'n hak gezet....!" Jaopke Petrolie, Jaopke Petrolie.... Tien monden herhalen die naam, dreigend, vloekend, toornig. „We gaan naar z'n huis, we zullen 'm op z'n donder geven, we zullen 'm leren ons ertussen te nemen....!" Ze springen overeind, ze rennen naar Jaopke, ze pakken 'm beet....

Jaopke zit op de kruk van z'n karretje, en hij heft z'n slaperige kop omhoog. De wind zingt in het koren, hoog en laag, zang en tegenzang lijkt een kerkorgel, en de papavers gloeien van vreugde. Hij schrikt, Jaopke, hij springt overeind, hij grijpt met z'n armen in de lucht. Want de wind, de speelse wind, grijpt Jaopkes krantjes, ze worden beetgepakt door de wind, die krantjes met hunne boodschap van vrede en welvaart en geluk. Vleugels krijgen die krantjes, ze flapperen weg, ze zwalpen door de lucht, ze fladderen als meeuwen over het veen: waar zullen ze neerkomen? En Does, Does begint te bassen opeens, Does schrikt van het vreemde geluid boven z'n kop. Klaar wakker is Jaopke. Hij ziet z'n kolportaasjekrantjes fladderen tegen de staalblauwe lucht, als witte vogels zijn ze, als een boodschap uit de hemel.... „Ala!" zegt Jaopke met een grijns, „ala! 'k Heb m'n tijd vermaft, da's 't kwaaieste wat een mens kan doen!"

Haastig grijpt hij de kruk, de ronde kruk, waarover zijn bruine handen klemmen in sterke greep. Hij klakt met de tong: „Vort Does, we gaan naar honk, jongen, we gaan zien wat Moeke in de pot gestoofd heeft!" Does blaft van blijdschap, Does heeft óók honger, Does rammelt. „Ala!" roept Jaopke, en hij tuurt nog eenmaal naar z'n verweg zeilende krantjes, „ala! Laat diè maar waaien.... er zijn d'r nog zàt!"

Er sluipt een stille vrede in Jaapkes hart, hij heeft geen angst meer. Maar een mens moet niet gaan maffen, als de zon hoog aan de hemel staat, wakker moet*ie* blijven, anders kruipen er muizenissen in de kop! Morgen zal*ie* nieuwe krantjes halen, morgen gaat*ie* 't opnieuw proberen: hij zal de kop ertegenin zetten!

Want hij heeft een zending te vervullen, Jaapke, en hij weet dat. Aart Emmenes, diè kan 't mikmak krijgen, die zal*ie* geen strobreed in de weg leggen, daar is toch geen eer aan te behalen. Waarom zal*ie* zich druk maken om dien boer? Da's 'n ouwe vent, die zal op zijn manier wel zalig worden. . . . Maar de veenkerels, die bleekoppen, die hongerlijers — diè mag*ie* niet in de steek laten!

Naar huis gaat Jaapke, naar z'n wijf en z'n kinders. Voor de deur staat Rikkert, hij lacht, die olijkert, en hij wijst op de vensterbank. Want wat zit daar? Verdikme, wat is dat? Sakkerju! 't Is een kater, een dikke, zwarte kater, de kater van ouwe Miet van Driest! Die komt z'n huis weerom zoeken, 't huis dat zolang dicht geweest is, 't huis waar de famielje Petrolie nou woont. Jaapke kan wel grienen van de leut. „Ala!” zegt*ie*, „lelijke moorkop, waar kom jij vandaan?” „Hij is zómaar komen binnenlopen”, zegt Rikkert. „En Moeke, Moeke zegt, dat zo'n beest kan voelen, dat hier nou goeie mensen wonen!” „Moeke, die. . . .” Jaapke brengt z'n zin niet ten einde. Hij tilt den kater op z'n arm, als een kind draagt*ie* 'm. „Ala”, zegt*ie*, „ala! We zullen nog wel es kijken wie 't winnen gaat!” Dan stapt hij fluitend het achterhuis binnen. . . .